

УДК 657.1.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Пасенко Наталія Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — Розглянуті питання щодо підходів до дослідження обліково-аналітичного забезпечення, визначено обліково-аналітичне забезпечення діяльності торгівельних підприємств. Запропоновано основні складові обліково-аналітичного забезпечення торгівельних підприємств. Виділено основні завдання облікової та аналітичної підсистем обліково-аналітичного забезпечення діяльності торгівельних підприємств.

Ключові слова — обліково-аналітичне забезпечення, обліково-аналітичне забезпечення діяльності торгівельних підприємств, завдання облікової підсистеми, завдання аналітичної підсистеми.

Торгівля займає провідне місце серед галузей економіки України. Так, за даними Державної служби статистики України за 2019 рік обсяги реалізованих товарів склали 4736964981,1 тис. грн. або 49,14 % обсягів реалізації продукції (товарів, послуг) всіх галузей економіки країни [1]. Слід зазначити, що за період 2000-2019 роки обсяг реалізованих товарів оптом та в роздріб збільшився у 2,88 рази, що свідчить про розвиток даного виду діяльності підприємств.

Дослідження обліково-аналітичного забезпечення є важливим інструментом для підготовки інформації у кожній галузі економіки щодо прийняття виважених управлінських рішень. Виходячи з того, що торгівля є провідним видом діяльності підприємств України тема дослідження є актуальною.

Найбільшою складовою активів торгівельних підприємств є товари, які у звіті

про фінансовий стан підприємства відображаються у складі запасів.

Згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 зі змінами та доповненнями до товарів відносяться товарно-матеріальні цінності, що надійшли на підприємство з метою продажу [2]. Аналогічне визначення товарів наведено у П(С)БО 9 «Запаси», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 зі змінами та доповненнями [3].

Дослідженням методичних підходів до обліково-аналітичного забезпечення присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців.

Обліково-аналітичне забезпечення процесів управління можна розглядати з точки зору процесного або системного підходів.

Так, такі науковці, як Безродна Т.М., Загородній А.Г., Максименко Д.В., Пилипенко А.А., Хахонова Н.М. тощо розглядають обліково-аналітичне забезпечення за допомогою процесного підходу.

В той же час, такі науковці, як Волощук Л.О., Зенкіна І.В., Кирилов І.Н., Кравченко О.А., Кутер М.І., Зятковський І.В., Пуцентейло П. Р., Сирцева С.В., Тичиніна Н.А. тощо розглядають обліково-аналітичне забезпечення через призму системного підходу.

Проаналізувавши праці різних вчених, можна стверджувати, що поняття обліково-аналітичного забезпечення постає у двох значеннях:

діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації;

забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації.

Крім того, можна окремо виділити групу вчених, які вважають обліково-аналітичне забезпечення компонентом інформаційного забезпечення управління підприємством (Жаворонкова Г.В., Голячук Н.В., Пилипенко А.А., Максименко Д.В., Камінська Т.Г. тощо).

Але такий підхід лише доповнює думки науковців щодо системи обліково-аналітичного забезпечення.

Виходячи з аналізу думок науковців, зокрема Касич А.О. [4], можна виділити основні характеристики «обліково-аналітичного забезпечення»:

комплексність підходу на підставі надання повної інформації у сприйнятому вигляді для прийняття управлінських рішень;

інтеграція та взаємодія облікової та аналітичної системи функціонування підприємства.

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як інтегровану комплексну систему обліку та аналізу, які взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами [5].

Виходячи з того, що для кожного виду діяльності підприємств існують особливі умови її проведення, які характеризуються різними факторами та мають різну суттєву інформацію, необхідно приділити увагу саме формуванню обліково-аналітичного забезпечення діяльності торговельних підприємств.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення діяльності торговельних підприємств, на думку автора, – це інтегрована комплексна система обліку та аналізу, які взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної

обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень щодо управління їх діяльністю.

Ця система повинна містити певну сукупність стадій та відповідних етапів щодо збирання, обробки, зберігання та передачі інформації щодо основних видів активів, зобов'язань, капіталу, доходів та витрат торговельних підприємств.

Будь-яка система обліково-аналітичного забезпечення повинна відповідати принципам системного підходу, а саме єдності складових, модульної побудови, ієрархії, функціональності, своєчасності, об'єктивності, релевантності тощо. Крім того, до системи обліково-аналітичного забезпечення необхідно використати структурний, інтегрований, стратегічний, комплексний та збалансований підходи.

Основними складовими системи обліково-аналітичного забезпечення можна виділити:

облікову підсистему (систему фінансового, управлінського, стратегічного обліку, внутрішнього аудиту й контролінгу та складання звітності);

аналітичну підсистему (систему управлінського, фінансового та стратегічного аналізу).

Облікова підсистема орієнтується на організацію облікових та контрольних процедур основних видів активів, зобов'язань, капіталу, доходів та витрат торговельних підприємств. Вона включає збір даних різних видів обліку, постійний контроль щодо правильності відображення в обліку та складання звітності.

Основними завданнями облікової підсистеми обліково-аналітичного забезпечення діяльності торговельних підприємств є:

організація обліку на підприємстві;
розробка та ведення облікової документації щодо товарів (їх оприбуткування, реалізації, переміщення, інвентаризація на складах, формування системи ціноутворення тощо);

розробка та ведення облікової документації щодо грошових коштів у касі та на поточних рахунках (ведення РРО, формування готівкових документів, контроль

за надходженням та витрачанням грошових коштів тощо);

розробка та ведення облікової документації щодо розрахунків з покупцями та постачальниками (складання договорів, відображення в обліку, проведення контрольних звірянь, розроблення системи надання знижок тощо);

розробка та ведення облікової документації щодо зобов'язань, у тому числі за податками та зборами (реєстрація податкових накладних, відображення операцій за податками в обліку тощо);

складання форм фінансової, податкової та статистичної звітності;

забезпечення постійного контролю щодо відображення активів, зобов'язань, капіталу, доходів та витрат в обліку тощо.

Основними завданнями аналітичної підсистеми обліково-аналітичного забезпечення діяльності торгівельних підприємств є:

розробка методичних підходів та моделей проведення аналізу товарів;

розробка методичних підходів та моделей проведення аналізу грошових коштів;

розробка методичних підходів та моделей проведення аналізу розрахунків з покупцями та постачальниками;

планування податкового навантаження на підприємство та його оптимізація;

інтерпретація результатів аналізу;

прогнозування щодо обсягів закупок та реалізації товарів, витрачання та надходження грошових коштів, дебіторської та кредиторської заборгованостей;

налагодження ефективної системи надання знижок покупцям тощо.

Таким чином, можна стверджувати, що для побудови обліково-аналітичного забезпечення торгівельних підприємств потрібно:

визначити об'єкти та суб'єкти в рамках облікової та аналітичної підсистем обліково-аналітичного забезпечення;

окреслити принципи щодо формування обліково-аналітичною інформації;

сформувати цілі щодо ефективного управління підприємством;

розробити та/або удосконалити інструментарій облікової та аналітичної підсистем.

Формування системи обліково-аналітичного забезпечення діяльності торгівельних підприємств дозволить підвищити якість облікової та аналітичної інформації, необхідної для планування та прогнозування діяльності таких підприємств.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 13.03.2021).

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4186.html (дата звернення 13.03.2021).

3. Запаси : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0751-99> (дата звернення 13.03.2021).

4. Касич А. О., Циган Р. М. Концепція обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками. Облік і фінанси. 2017. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2017_3_6 (дата звернення 13.03.2021).

5. Пасенко Н. С. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. URL: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3246-pasenko-n-s-organizatsiya-oblikovo-analitichnogo-zabezpechennya-upravlinnya-finansovimi-rezultatami-pidpriemstva> (дата звернення 10.03.2021).

Автор

Пасенко Наталія Сергіївна, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Nataliya.pasenko.july@gmail.com.

Тези доповіді надійшли 14 березня 2021 року.

Опубліковано в авторській редакції.